

FRANCUSKA I NJENA ODBRANA

Mišel Debre, francuski ministar za nacionalnu odbranu, održao je 19. oktobra 1971. godine, prilikom početka 24. sesije Instituta za visoke studije nacionalne odbrane u Parizu, predavanje o gornjoj temi.¹

Iako je M. Debre više iznosio načela odbrambene politike Francuske, njegovo izlaganje je interesantno s obzirom na sadašnji položaj, ulogu i politiku Francuske u Evropi i svetu. Tim pre, što je u ovom predavanju više puta spomenuo i našu zemlju, odnosno koncepciju opštenarodne odbrane. Kao što je poznato, desetak dana pre ovog predavanja M. Debre je završio zvaničnu posetu našoj zemlji, gde je prisustvovao i manevru »Sloboda-71«. Njegovo izlaganje donosimo u nešto skraćenoj verziji.

U kraćem uvodu M. Debre je istakao da će sudbina Francuske, kako danas tako i ubuduće, zavisiti od držanja svakog pojedinog njenog građanina, odnosno od njegovog shvatanja svojih obaveza prema zajednici. Ujedno je ukazao na to da francuska odbrambena politika nije nastavak nekih tradicija, niti proizvod neke inertnosti, niti novina proizišla iz volje ili mašte nekolicine ljudi. Francuska odbrambena politika čini jednu celinu, koja proizlazi iz sveukupnog razmatranja.

Obično površni ljudi govore ili pišu da nacija kao što je francuska, u današnjem svetu, ne može da ima svoju odbrambenu politiku. Potpuno je jasno, smatra Debre, odakle potiče ovo tvrđenje. Izvesni ljudi su još uvek opsednuti događajima iz drugog svetskog rata; tada je malo falilo pa da Francuska zauvek nestane. Međutim, to se nije dogodilo, iako su za to postojali očigledni razlozi. Posle prvog svetskog rata odgovorni upravljači Francuske nisu shvatili neophodnost njene obnove u domenima: demografskog, ekonomskog osavremenjivanja i društvene odgovornosti. Zatim, francuske strategijske koncepcije bile su, u odnosu na događaje i progres tehnike, upravo pogrešne. Vojni rukovodioci nisu shvatali pukovnika de Gola, a politički lideri — Pola Renoa. Kada su 1939. nastupili kobni trenuci i političko i vojno rukovodstvo Francuske pokazalo se nesposobno. Treba priznati da se ova tragedija mogla izbeći. No, počinjene greške trebalo bi zaboraviti kako bi se jasnije moglo da ukaže na netačnost koncepcije da Francuska nije više sposobna da ima svoju odbrambenu politiku.

¹ *La France et sa défense*, par Michel Debré, *Revue de défense nationale*, Francuska, januar 1972. god.

Drugi ljudi smatraju da postojanje velikih sila u današnjem svetu, kao što su SAD, SSSR i NR Kina oduzima svakoj naciji koja ne može da pretenduje na taj rang i najmanju mogućnost da raspolaže slobodom akcije, pa čak i misli. Vodeće ličnosti ovih velikih sila, ponekad, i sami podržavaju slična tvrđenja. Međutim, činjenice protivreče ovim naivnim gledanjima. Izrael ima svoju odbrambenu politiku, a Egipat opet svoju. Severni Vijetnam pruža već nekoliko godina tako žilav otpor da će služiti za primer u istoriji. Nema sumnje, može se staviti primedba da su narodi o kojima je reč dobili pomoć izvana, da najveća sila koja je pokušala da slomije Severni Vijetnam još nije upotrebila poslednje sredstvo, itd. No, ta pomoć izvana ili to oklevanje da se upotrebi najjače oružje jesu činoci koji se imaju u vidu kod jedne odbrambene politike. Onaj koji pruža otpor stvara izvesnu koaliciju u svetu, a to opet uspostavlja neku vrstu ravnoteže. U pojedinim situacijama upotreba nuklearnog oružja predstavljala bi prekomeran rizik u odnosu na ulog i dobit. Nezavisno od ovih primera, postavlja se pitanje zašto Francuska ne bi imala svoju odbrambenu politiku kada je Jugoslavija ima, kada se Švedska i Švajcarska ne ustežu nimalo da potvrde neprekidnost svoje slobode misli i akcije. Ukratko, odbrambena politika ni na koji način nije atribut velikih sila. Tvrditi suprotno, značilo bi prihvatiti da diplomatiju i vojsku mogu imati samo velike sile, pošto imaju želju za hegemonijom i sposobnost za osvajanjem. Takva neistina je negacija istovremeno i istorije i morala.

Neki ljudi još uvek podsećaju na preku potrebu međunarodne saradnje. Odbrana ne bi bila potrebna za Francusku samo ako bi ona bila deo jedne zajednice, čija bi solidnost proizašla iz izvesnih međusobnih ustupaka, predstavljala uslov za svaku političku i vojnu efikasnost.

»Usamljena Francuska« — ne znači neku doktrinu; uostalom, ona to nikada nije ni mogla biti ozbiljno — izuzev u jednoj bitnoj stvari. Jedna nacija uvek je sama pred svojom sudbinom u tom smislu što ne može očekivati da se neka druga nacija tuče za nju — osim u dva slučaja: kada su u pitanju interesi ove druge nacije i kada ugrožena nacija to sama zahteva.

»Što se tiče nas, Francuza, budimo trezveni; naša je puna odgovornost u pogledu nas samih i niko neće učestvovati u zaštiti naše sigurnosti ukoliko, najpre, mi sami ne obezbedimo što je moguće bolju odbrambenu politiku.«

Cilj odbrane Francuske. Potrebno je najpre osigurati bezbednost teritorije Francuske i njenih stanovnika. U tome je srž političke, psihološke i moralne realnosti odbrane. Političke — jer se radi o naciji i njenoj nezavisnosti, psihološke — jer je u pitanju bezbednost ljudskih ognjišta, moralne — jer su u pitanju ljudi, žene i njihova sloboda.

Francuska zatim treba da učestvuje u održavanju ravnoteže snaga i mira u Evropi i okolo nje. Drugim rečima, nacionalna odbrana ne znači samo odbranu teritorije. Francuska pripada jednoj zajednici, čiji je položaj odlučujući za njenu sudbinu. Bez sumnje, izvesne nacije mogu igrati na kartu neutralnosti, no to treba da im omogući sam geografski položaj, kao i prećutna saglasnost drugih nacija. Politički uslovi koji omogućavaju izvesnim narodima na teritoriji Evrope poseban politički stav, i koji obezbeđuju da to druge nacije respektuju, mogu se promeniti. Da je Hitler pobedio, švajcarska ili švedska neutralnost otišle bi u parampar-

će. »Ni geografski položaj Francuske, ni raspoloženje svetskih sila, ni broj našeg stanovništva, ni naše potrebe ne dopuštaju nam da smatramo da neutralnost ima neki smisao za nas. Mi ne možemo opstati ako čitav evropski kontinent, kojim bi zagospodarila jedna velika sila, postane neprijateljski raspoložen prema nama. Ne možemo opstati ni ako se sa morske strane, bilo da se radi o okeanu ili Sredozemnom moru, pod blokadom drža naše komunikacije, ili ako je jedna velika pomorska sila u stanju da nam nametne svoju volju. Prema tome, ne možemo da budemo nezainteresovani ni za situaciju na kontinentu, ni za slobodu plovidbe na okeanu, ni za bezbednost na Sredozemnom moru.«

»Još jedna nacionalna potreba nadahnjuje našu odbrambenu politiku. Zainteresovani smo da nijedna svetska sila, svojom suprematijom, ne ugrozi naše interese ili naš uticaj. Mi posedujemo teritorije, odnosno stanovnici udaljenih teritorija priznaju francuski suverenitet. Imamo obaveze prema zemljama koje su se stvarale po našim zakonima i kojima naša podrška predstavlja uslov njihove nezavisnosti. Kao i svaka druga prenaseljena i radna nacija, i mi imamo ekonomske interese koji uslovljavaju naš prosperitet. Solidarni smo sa jednim oblikom zajednice, nazvanim zapadna, koja se karakteriše izvesnim brojem specifičnih ugovora; no, veoma smo svesni toga da ta solidarnost ne može da dovede do gubitka naše osobenosti; priznanje mora da postoji unutar i izvan Zapada da je naš duhovni i jezički uticaj deo naše nacionalne određenosti.«

Bezbednost teritorije Francuske i njenih stanovnika, učešće u održavanju ravnoteže i mira, kako u Evropi tako i van nje, težnja da se održe i, u slučaju potrebe, unaprede francuski stvarni interesi, politički i duhovni, u raznim delovima sveta — to su tri načela njene odbrambene politike. To se može nazvati i globalnom strategijom — pod uslovom da se ne pogreši u tumačenju tog termina. Globalna strategija nipošto ne znači angažovanje u čitavom svetu, sposobnost za mešanje u stvari svih kontinenta i na svim morima, tj. sposobnost za vođenje rata bilo gde u svetu. Postoji tu jedno pogrešno tumačenje koje bi moglo dovesti do toga da se posumnja u sam pojam odbrane.

»Mi nazivamo globalnom strategijom nastojanje da se istovremeno (i celovito) sagledaju pretnje koje ugrožavaju egzistenciju francuske nacije i njene političke potrebe, čije uvažavanje predstavlja uslov našeg nacionalnog razvoja. Bez sumnje da između navedena tri načela postoji izvestan odnos prioriteta. Možemo se, barem u mislima, u odbrambenoj politici odreći svakog napora u pogledu naših prekomorskih teritorija ili našeg spoljnog angažovanja, možemo se odreći odbrane tih naših interesa, odustati od svakog uticaja čak i unutar zapadnog sveta. Reklo bi se — Francuska bi i dalje postojala. Možemo odustati od svake želje da učestvujemo u održavanju ravnoteže snaga u Evropi, unutar sredozemnog basena, na Atlantiku. I tada bi se reklo — Francuska bi i dalje postojala.

Kada bi se svet orijentisao ka imobilitetu o svakom pitanju — neki veruju da bi to donelo mir i stvorilo sreću u svetu — ovo ograničavanje naše odbrambene politike bilo bi shvatljivo. Međutim, ko može i da pomisli da svet teži imobilitetu? Sve je u kretanju, sve je u promeni. Ni sloboda ni mir nisu uvek ciljevi tih kretanja i promena koje mi posmatramo. Naprotiv. Prema tome, političko povlačenje bi — ako ono treba da dovede do povećanih opasnosti (a naša je dužnost da ih predvidimo), do narušavanja političke ravnoteže, zahvaljujući kojoj možemo da se potvr-

đujemo (dokazujemo) — ubrzo postalo varljiv i opasan poduhvat. U stvari, s obzirom na ovo, ne može biti govora o odbrambenoj politici ako pomenuta tri načela nisu zadovoljena, a prirodan odnos prioriteta među njima ne sprečava da ona sačinjavaju celinu od koje zavisi francuski kontinuitet.«

Sredstva odbrane. Odbrambenu politiku Francuske sačinjavaju unutrašnja, spoljna i vojna politika.

»Definicija naše unutrašnje politike jeste potvrda našeg razvoja i našeg jedinstva, a spoljne politike — potvrda naše nacionalne osobenosti. Vojna politika treba da potvrdi našu sposobnost odvratanja i intervencije. Te tri potvrde zavise samo od nas.

Potvrđivati naš razvoj i naše jedinstvo zvuči pomalo banalno, mada nije i nekorisno.

Upoznali smo svojevremeno dobrovoljna ekonomska ograničavanja i ako se, posle 25 godina, opet zapaža ekonomska depresija — to ne treba da vas čudi jer depresija nije nešto nepovratno. Pogledajte američku politiku. Sjedinjene Američke Države, šampioni liberalizma, barem na rečima, uvode mere protekcionizma. I u toj oblasti, kao i u ostalim, Francuska, ništa manje od drugih nacija, nije pošteđena strujanja koja potresaju svet. Međutim, potrebno je da znamo do koje mere je naš ekonomski razvoj neophodan radi potvrde naše osobenosti, naše nezavisnosti, ukratko naše odbrane.«

Ista je stvar i sa demografskim razvojem. Fenomen prenaseljenosti Indije, Kine ili Indonezije ni na koji način ne opravdava mere za smanjivanje stanovništva (opadanje rađanja) na drugim mestima, posebno u Evropi. U SSSR-u su to dobro shvatili; tamo proučavaju mere kako bi se održao porast slavenske grupe u odnosu na ostale u njihovoj zemlji. To proizlazi usled toga što se čovečanstvo ne posmatra u celini: ono nije jedinstveno ni u pogledu moći ni u pogledu duha. Osim toga, prisilno smanjivanje demografskog faktora u razvijenim zemljama, ili njegov relativno manji porast, menja njihovu sposobnost proizvodnje, smanjuje njihove mogućnosti za pomaganje zemalja u razvoju. Imajući u vidu šta je i šta može, Francuska sada raspolaže značajnim mogućnostima. Za 80 miliona francuskih stanovnika u budućnosti nivo našeg današnjeg života mogao bi se povećati, tj. život svakog pojedinca mogao bi biti ugodniji, a Francuska bolje branjena.

Francusko jedinstvo ne izaziva nikakvu sumnju. Potrebno je, ipak, obratiti pažnju na izvesnu zabludu u pogledu slobode. Ništa nije zauvek stečeno i treba znati da je podeljena zemlja — zemlja koja gubi pojam prvenstva, koja zaboravlja prvenstvo odbrane. No, podela nije samo geografska, ona može da bude i u socijalnom pogledu. Jedan tehnokrat u službi Hitlera, Šper, nedavno je dao ocenu, na opšte iznenađenje, o inferiornosti diktature u odnosu na demokratiju. Totalitarne metode, koje su dobre za pripremu rata i iznenađenje protivnika, ne obezbeđuju nacionalno jedinstvo neophodno za savlađivanje ratnih iskušenja. Ova opaska je na svom mestu, ali nije nova, posebno što ona prevazilazi doba krize što je stalna. Da bi se prihvatile obaveze koje nameće odbrana, potrebno je da svaki građanin oseti da se ta odbrana njega tiče. Bez nekih demagoških besmislica, koje bi dovele do uništavanja svake sposobnosti za samostalno odlučivanje i svake društvene strukture, potrebno je da građanin shvati značaj pripadanja naciji. Bitan u svim vremenima, taj značaj

je danas još veći. Snaga nuklearnog odvraćanja primorava protivnika da okleva i on je u iskušenju da veći značaj prida subverzivnim metodama ili unutrašnjem razdoru neke zemlje. Stoga svaki Francuz treba da bude svestan svoje zajedničke građanske odgovornosti prema ostalim građanima. U tom smislu društvena pravda, objektivno unapređivanje i društveno učešće čine deo odbrambene politike.

»Potvrda naše nacionalne osobenosti u spoljnoj politici manifestuje se politikom diplomatije. Ta se politika, počevši od njene orijentacije i dinamičnosti koje joj je utisnuo general de Gaul, definiše željom za neravnanjem prema velikim silama, tačno određenim, dakle ograničenim, našim obavezama, najzad, raznovrsnim aktivnostima na polju međunarodne saradnje.«

Ne ravnati se prema velikim silama je osnovna stvar. Netačno bi bilo tvrditi da pitanje mira ili rata u svetu zavisi jedino od volje velikih sila; no, od njihove volje (ili njenog odsustva) zavisi da li će se jedan sukob proširiti ili ostati ograničen. Treba konstatovati da, silom prilika, svaka od velikih sila na svoj način izražava svoju civilizaciju, politički i ekonomski sistem. Činjenica da je američka velika sila najmoćniji izraz zapadne civilizacije, političkog i ekonomskog sistema, na koju se, u suštini, ta civilizacija i poziva sve do danas, stvorilo je između SAD i Francuske posebne veze, savremen dokaz jednog savezništva kome je istorija, u više mahova, davala specifičnu snagu. Međutim, svaka velika sila pokazuje težnju da civilizaciju, smatrajući se njenim čuvarom, podredi samo svojim interesima. Tako, na primer, komunizam omogućuje SSSR-u da ostvaruje sovjetske ciljeve, a izvesna koncepcija liberalizma omogućuje SAD da definišu američke ciljeve. Politika rublje, zaštita sovjetskih industrijskih interesa, širenje ruskog jezika, imaju u zapadnom svetu svoj ekvivalent u oscilirajućoj politici dolara, politici engleskog jezika, tehnološkoj i industrijskoj prevlasti SAD.

»U našoj politici odbrane treba odrediti meru našeg pripadništva zapadnoj alijansi, dakle, treba posvetiti brigu za dobrim odnosima sa našim moćnim partnerom i prirodnim saveznikom, kao i činjenici da francuski interesi nisu ujedno i američki i da su oni, čak, često i suprotni. Otuda proizlazi činjenica da se nikakva integracija, a ne samo vojna, ne može prihvatiti.«

Ova ocena nije nepromenljiva. No, činjenica je da se zapaža izvesno dezangažovanje od strane Vašingtona, uz istovremeno davanje apsolutnog prioriteta ravnoteži snaga i saradnji sa SSSR-om. Prema tome, bezbednost Evrope ne može se više razmatrati kao pre 20 godina, kada su udarani temelji Severnoatlantskom paktu. Ova nova vizija čini Francusku značajnim elementom ravnoteže i stabilnosti.

»Stoga nam je zadatak da, u pogledu odbrane, jasno odredimo odnose sa našim glavnim susedima i partnerima. Isto tako i da ispitamo perspektive evropske bezbednosti sa Sovjetskim Savezom, čija je politika jedan od ključeva budućnosti Evrope. Neravnanje prema velikim silama postaje na taj način uslov naše evropske politike i jedna od naših šansi.

Ista je stvar i sa našim položajem izvan Evrope. Blokovi, stvoreni u doba krize, raspadaju se i naš je interes, na primer, u pogledu politike prema muslimanskom svetu, tako značajne za oblast Sredozemlja, da se pojavimo tamo sa našim posebnim koncepcijama i našim stavom i da se njih uporno pridržavamo.«

Ograničavanje obaveza Francuske je u isti mah posledica njenog neravnanja prema velikim silama i činjenice da pretnje sukoba nemaju više granica. Prošlo je vreme kada su samo velike evropske čarke ozbiljno ugrožavale svetski mir. Osvajanje i držanje dalekih zemalja bilo je ranije lako jer su se lokalne pretnje ograničavale samo na njih. Mere za njihovu odbranu nimalo nisu angažovale, po svom obimu, nacionalne izvore. Sada to više nije slučaj i svaki sukob, bilo gde da do njega dođe, po jednoj lančanoj povezanosti koja karakteriše ovo, a bez sumnje će to važiti i za buduće stoleće, može da dovede do totalnog angažovanja. Tako i neki daleki sukob može lako da poremeti svetsku ravnotežu. Prema tome, Francuska treba oprezno da prihvata svoje međunarodne obaveze kako se ne bi ponovila tragična greška koja je, s obzirom na to što je Francuska bila jamac, u političkom smislu, za veliki deo centralne i istočne Evrope, dovela do Minhena. I to samo nesposobnošću ondašnjeg rukovodstva Francuske da odmeri njenu vojničku moć u odnosu na njene obaveze i obrnuto. Potrebno je, dakle, francuskoj spoljnoj politici odrediti ciljeve prilagođene stvarnim potrebama. Tu treba prevazići sebe. Nema politike bez naprezanja, pa čak i žrtvovanja. Ipak, ne treba potcenjivati sopstvene mogućnosti. Obaveze u pogledu bezbednosti Evrope, obaveze kako bi se onemogućila dominacija izvesnih sila u sredozemnom basenu, u Africi, i još na nekim mestima u svetu, gde se leprša francuska zastava — to bi bila suština francuske spoljne politike.

»Međunarodna saradnja, treća karakteristika naše spoljne politike, isto tako je zadatak diplomatije u službi odbrane zemlje. S obzirom na stanje u svetu, naša međunarodna saradnja odvija se u četiri pravca i sama ta činjenica objašnjava da se radi o akcijama koje se međusobno vrlo razlikuju, ali su sve nadahnute istom željom da se učestvuje u obezbeđenju mira u svetu.

Saradnja sa Sjedinjenim Američkim Državama odvija se u duhu o kome sam malopre govorio, tj. uz vođenje računa o zapadnoj solidarnosti koja je, ili bi trebalo da bude, jedan od elemenata svetske ravnoteže i njena značajna podrška, a kojoj američka sila može mnogo da doprinese. Saradnja sa Sovjetskim Savezom ima pred očima zajednički interes Francuza i Sovjeta — trajnu stabilnost mira u Evropi. Saradnja sa evropskim zemljama, našim susedima, koje su do juče bile naši saveznici ili naši protivnici, odvija se u duhu povezanosti sudbine, uprkos specifičnostima svake od njih i njihovih težnji. Najzad, do saradnje sa novim zemljama severne i centralne Afrike i Madagaskara dolazi bilo stoga što nam odgovara da ih pomažemo u njihovom razvoju, ili da bismo otklonili da ih njihova relativna slabost učini kolebljivim, što bi ih moglo čak dovesti i do propasti.

Nijedna od ovih saradnji, pod pretpostavkom da im se prilazi ozbiljno, nije laka. Naprotiv, ponekad čak dolazi i do protivrečnosti. To i treba da bude odlika svake politike — da otkriva ove protivrečnosti i da ih savlađuje, imajući pred očima naš prilog obezbeđenju mira, tj. naše nacionalne potrebe.

Najzad, nešto o vojnoj politici. Najpre protivudar i odbrana, zatim intervencija u Evropi i izvan nje, to je šema koju sada smatram klasičnom i koja rezimira glavnu orijentaciju vojne politike kojom dominira pojam odvratanja«.

Potrebno je dobro razumeti samo odvrtaćanje, ističe dalje M. Debre, čiji je cilj da protivnik shvati rizik kome se izlaže ako bude uporan u ostvarivanju svoje pretnje. Stoga odvrtaćanje i uzima najpre, i prvenstveno, oblik nuklearnog protivudara, a drugi njegov oblik ogleda se u volji naroda da ne popusti. Američka sila, kao primer najjače svetske sile, obezbeđuje tu sigurnost jednom zastrašujućom nuklearnom snagom. Jugoslavija, kao primer jednog naroda oskudnog u sredstvima, obezbeđuje tu sigurnost jednom srčanom i beskompromisnom narodnom odbranom. Između primera tih dveju zemalja, Francuska ima nameru da pribegne, prema svojim mogućnostima, i jednom i drugom rešenju: verodostojnoj nuklearnoj snazi i efikasnoj narodnoj odbrani. Oba ova rešenja su čvrsto povezana i bezbednost Francuske ne može se zadovoljiti samo jednim od njih.

»Zadovoljiti se samom bojazni koju izaziva naše nuklearno naoružanje nije dovoljno; makar bili u stanju da protivniku suprotstavimo i najjaču razornu snagu, ona neće postići svoj cilj ako on ne oseti da Francuzi i Francuskinje raspolažu takvom moralnom i materijalnom snagom da se mogu odupreti i najgorim pritiscima, odnosno da su spremni na svako odricanje. Ograničiti se samo na konvencionalnu odbranu našeg tla — ne bi postiglo svoj cilj ako protivnik, koji raspolaže znatnim snagama, ne oseti pred sobom moć našeg oružja, moć koja daje neophodnu čvrstinu (odlučnost) našim ljudima. To je naša buduća doktrina, a mi se obavezujemo da je svake godine sve više učvršćujemo.«

»Naše odvrtaćanje oslanja se najpre, kao što je to bio slučaj kod svih nuklearnih sila, na oružju tzv. masovnog razaranja: na bombama lansiranim iz aviona, zatim strategijskim balističkim raketama zemlja-zemlja i more-zemlja. Naši avioni *Mirage IV* su u operativnoj upotrebi već 5 godina, a plato *Albion* od pre 3 meseca; prva nuklearna podmornica će to postati pre kraja godine (1971. prim. V. H.). Prema rokovima našeg trećeg plana, avione *Mirage IV* održavamo u stalnoj spremnosti, upotpunjavamo plato *Albion* i izgrađujemo četiri druge nuklearne podmornice. Ovim sredstvima uskoro će se pridodati nuklearne bombe nazvane taktičke i rakete *Pluton*. Ovakva podela našeg nuklearnog naoružanja je značajna.

Svakako da sila kao što je Francuska ne može lako da primeni strategiju elastičnog odgovora koju su zamislili američki upravljači; naša situacija ne dopušta nam takvu gipkost, ali naše odvrtaćanje biće verodostojno u onoj meri u kojoj mi pokazujemo spremnost da sve i upotrebimo (stavimo u dejstvo). Verodostojnost francuskog odvrtaćanja biće na taj način pojačana pridavanjem jedne snage nuklearnog oružja namenjene bojištu, čija će upotreba isto tako zavisiti od odluke političke vlasti jer, za sada, nuklearno odvrtaćanje se ne deli. Izrazi »strategijsko« ili »taktičko« u ovoj oblasti stvaraju zabunu. Raznovrsno naoružanje, potrebno za globalno odvrtaćanje, pridaje se jednoj jedinici u smislu odluke za njegovu upotrebu, a ta odluka, koja je političke prirode, može doći samo od strane najviše zakonite vlasti u zemlji, koja i odlučuje u isti mah o otvaranju nuklearne vatre i njenim ciljevima.

Odvrttaćanje, u svom konvencionalnom obliku, tj. u smislu pružanja otpora, zavisi u isti mah od spremnosti (brzine) i dubine (obima) akcije. Spremnost obezbeđuju naše snage za intervenciju, čija je uloga, naročito operativnih (manevarskih) snaga i snaga taktičke avijacije, naročito značajna u akciji odvrtaćanja. Dubinu akcije obezbeđuje odbrana terito-

rije, u okviru koje mobilisanje teritorijalnih jedinica ima veoma važnu ulogu, do te mere da se ne može ni govoriti o odbrani teritorije ako nije izgrađena njena armatura — pozivanjem rezervnih jedinica, koje odslikavaju, kroz učešće naroda, volju (spremnost) nacije za odbranu.

Potrebno je pokazati volju za totalnim angažovanjem koje, na svoj način, izražava našu rešenost za upotrebu nuklearnog oružja. Treba, drugim rečima, da budemo u stanju da u isti mah, bilo izvan granica zemlje ili na granicama, ili u slučaju potrebe na samoj teritoriji Francuske, nametnemo napadaču vrlo surova iskušenja, pokazujući još pre svakog otpočinjanja neprijateljstava rešenost da se nećemo prikloniti, ma kakve žrtve to iziskivalo. Na taj način daćemo odlučan odgovor da nikakav trenutni uspeh agresora ne znači da će on i uspeti da realizuje svoju pretnju.«

Zadaci mobilisanih jedinica, njihov sastav, naoružanje, načini pozivanja rezervnih jedinica i njihova formacija čine u tom pogledu neophodnu dopunu stalno spremnim jedinicama, i to ne samo radi njihovog pojačanja već i da bi se time dokazalo da je narod prihvatio ovu strategiju.

»U tom pogledu može se reći da opšta vojna služba predstavlja za odbranu zemlje vrednost analognu opštem pravu glasa prilikom biranja šefa države, koji jedino ima pravo odluke o upotrebi nuklearnih snaga. Svaki građanin obavezan je da služi vojsku — rečenica je mala, ali veoma značajna. Nedavno sam pred oba doma Parlamenta, prilikom razmatranja glavnog zakona o kodifikaciji, izglasanog i obnarodovanog ove godine, ponovo rekao da koliko god je namena vojne službe da naciji pripremi ljude neophodne za osposobljavanje armije za operativnu upotrebu, toliko isto ona treba da, kroz mobilizaciju jedinica, podigne našu vojnu silu na odgovarajući nivo za slučaj krize. Ovaj zaključak izgleda već banalan, ali on to nije, jer proizlazi iz doktrine naoružanog naroda.

Međutim, danas je potrebno prilagoditi, pa i prevazići ovu doktrinu u duhu naše strategije. To će reći, prilagoditi doktrinu, odnosno usaglasiti mobilizaciju zahtevima i stvarnim mogućnostima naših vidova oružanih snaga, vodeći računa, pored ostalog, o sposobnosti naše ratne industrije. Prevazići doktrinu u tom smislu što bi se nacionalni napor doveo na nivo zamišljenog i usvojenog odvratanja. Regrutovanje i rezervne jedinice dokazuju da je narod srastao sa koncepcijom, bez čega bi danas, za jednu naciju kao što je naša, odbrani nedostajao jedan od njenih bitnih elemenata. Protivnici koji napadaju redom nuklearno naoružanje i vojnu službu znaju šta rade — oni ciljaju na našu odbranu, tj. u sred srca naše nezavisnosti.

Razmatranja koja sam izložio naznačuju neke važne aktuelne zadatke našim vidovima oružanih snaga, naročito kopненоj vojsci. Dati pun značaj teritorijalnoj odbrani, osposobljavajući u operativnom smislu veći broj jedinica, obezbeđujući, konstantnim naporom, nacionalnu saglasnost za obavljanje vojne službe i usavršavanje rezervnih jedinica — to bi za nju bili orijentacioni pravci, isto tako značajni kao i oni koji, kroz naučno i tehnološko istraživanje, omogućuju poboljšanje ratnog materijala i pronalaženje novih oružja. To je još jedan dokaz više da u oblasti odbrane sve ide uporedo.

Sposobnost protivudara (uzvrata) je prvi zadatak naše vojne politike, a sposobnost za intervenciju je drugi. Naše snage, za tu svrhu, sačinjavaju: dva armijska korpusa koji obrazuju 1. armiju, snage taktičkog vazduho-

plovstva, kopnene snage za intervenciju, tj. 11. padobranska divizija i, eventualno, njene dopunske jedinice, vazduhoplovne i pomorske snage, najzad naši delovi stacionirani preko mora.

Jedinice namenjene za intervenciju učestvuju u odvrtaanju, ali ne iz razloga što pojedini delovi naše vojne organizacije treba da budu polivalentni; one predstavljaju, kao element namenjen za dejstvo van zemlje, ovde samo neophodnu dopunu. Naime, ne može se zamisliti da će akcija odvrtaanja biti verodostojna ako ostanemo pasivni pred pretnjama koje, ugrožavajući zemlje i stanovništvo izvan naših granica, direktno ipak tangiraju i nas. Tu se najlepše vidi da Francuska nije neutralna i da ne može to da bude. Ako bi ostali neosetljivi na bilo koju dublju promenu evropske ravnoteže ili uslova bezbednosti u Sredozemlju, to bi izazvalo sumnju kod vinovnika ove promene da Francuska, odričući se stanja od kapitalnog značaja za njenu nezavisnost, unapred odustaje od upotrebe svoje sile. Možda će se taj protivnik i prevariti, ali bismo time naneli štetu našoj odluci, odnosno vrednosti našeg odvrtaanja.

Bez sumnje, potrebno je istaći našu opreznost, tj. odmeriti našu sposobnost za intervenciju. Neki ozbiljan slučaj u Evropi ili izvan nje može da nas uzruja, ali ne može i da nas navede da intervenišemo, pošto nismo u mogućnosti da se tamo uspešno borimo, a samo bismo se time uzaludno iscrpli. Neki drugi slučaj nas, naprotiv, pogađa, ali tu treba da radimo u saradnji sa saveznicima. Neki opet slučaj zahteva da, makar ostali sami, istaknemo našu odlučnost, tj. da intervenišemo. Izbor je stvar politike, ali reći da izbor postoji znači u isto vreme potvrditi da je uzdržavanje od akcije ponekad zakon, dok se u drugim slučajevima akcija nameće i stoga treba biti spreman«.

Zatim se M. Debre, vraćajući se opet na francuske spoljne interese, zadržava na izvesnim obavezama Francuske prema zemljama (frankofilskim) Afrike i Madagaskara. Na kraju svog izlaganja M. Debre je istakao sledeće:

»Okolnosti se menjaju, svet je uzdrman velikim kretanjima, naše će stoleće pre nego što otpočne sledeće upoznati nove evolucije i revolucije, mnoge činioce koji su i koji će biti značajni za naše držanje. Međutim, i dalje sam ubeđen da je naša želja za mirom, naša potreba za mirom, tj. uslovi za našu trajnu obnovu, funkcija uvažavanja naših vojnih orijentacija, čija sam vam načela upravo izložio.«

»Ekonomska i finansijska sposobnost naše zemlje, intelektualna, psihološka i moralna sposobnost našeg naroda, u stanju su da podnesu ovako definisanu odbrambenu politiku. Istovremeno, što je naročito značajno istaći, odbrambena politika je jedan od stubova jedinstva, hrabrosti i ponosa jednog naroda.

Neki će možda reći, ili to pomisliti, nezahvalno je toliko govoriti o odbrani, tj. o unutrašnjem naporu, spoljnoj nezavisnosti, vidovima oružanih snaga i naoružanju. Posle tolikih tragičnih iskušenja, čovečanstvo je

željno mira i značilo bi prizivati nesreću ako se ne bi prihvatili novi putevi — na primer, razoružanja, pa makar i jednostranog.

Svakako, ne treba propustiti ni jednu priliku za sporazum, za saradnju i ograničavanje naoružanja — no, to je stvar naše politike. Međutim, hiljadugodišnje iskustvo nas uči da poštovanje slobode nije u ljudskoj prirodi, kao što ni poštovanje mira nije u prirodi naroda. Poštovanje slobode Francuza i mira za Francusku provejava kroz našu odbrambenu politiku, prilagođenu uzvišenom pojmu koji mi imamo o slobodi, miru, Francuzima i Francuskoj.«

V. H.

TERITORIJALNA VOJSKA SR NEMAČKE

Vojni instrument odbrambene politike SR Nemačke sačinjavaju nje-ne oružane snage — Bundesver. Po svojoj koncepciji i ciljevima Bundes-ver je savezna vojska; međutim, ona sama nije u mogućnosti da izvršava zadatke u vezi sa odbranom SR Nemačke.

Učešće Bundesvera u kolektivnim odbrambenim naporima Zapada je — prema podacima iz »Bele knjige 1970« — »srazmerno njegovim mogućnostima«. To učešće se, kako navodi autor članka,¹ sastoji iz određe-nog kontingenta nemačkih oružanih snaga u NATO-snogama i iz terito-rijalne odbrane nemačke teritorije, koja se ne nalazi pod NATO-om, već pod nacionalnom komandom.

Za teritorijalnu odbranu zemlje odgovorna je teritorijalna vojska SR Nemačke, čiji samo manji deo sačinjavaju aktivne jedinice kao, na primer, inžinjerijske, jedinice veze i jedinice vojne policije. Veći njen deo čine mobilizacijske ili tzv. »kostur« jedinice, koje se do svog punog brojnog stanja popunjavaju ljudstvom iz rezerve, i to tek na oglas mobi-lizacije ili u slučaju iznenadnog napada na zemlju, dok u mirno doba samo prilikom izvođenja vežbi ili manevara. Prema tome, mobilizacijske (kostur) jedinice ne postoje u vreme mira kao što je slučaj sa onim ma-njim delom — aktivnim jedinicama. Organizacija i rukovođenje teritori-jalnom odbranom sprovedeni su po regionalnom sistemu, odnosno po si-stemu koji se potpuno uklapa i odgovara strukturi vlasti u saveznom po-krajinama.

Strategijska koncepcija. Strategijska koncepcija »elastičnog odgovo-ra«, ističe autor, nalaže svim članicama NATO-pakta da stalno jačaju svoje konvencionalne oružane snage, posebno jedinice kopnene vojske. Kada se radi o SR Nemačkoj, odnosno njenoj ulozi »prednjeg branioca« u okviru te strategije, onda jedinice kopnene vojske Bundesvera moraju biti spremne da borbom brane teritoriju SR Nemačke još od samih njenih granica, kao i dubinu njene teritorije od dejstva protivničkih snaga iskrcanih iz vazduha ili snaga koje su se frontalno probile u dubinu zemlje. Pošto su zbog male dubine teritorije SR Nemačke (između njene isto-čne i zapadne granice najveća dubina iznosi 480, a najmanja 225 km) ograničene mogućnosti za vođenje pokretne, manevarske odbrane, to je savezna vlada odlučujući značaj dala načelu »odbrane u prednjem gra-

¹ *Das Territorialheer der Bundesrepublik Deutschland*, von generalmajor a. D. Hans Kissel, BRD, *Österreichische Militärische Zeitschrift*, Austrija, br. 5/1971.

ničnom pojasu.« U tom pojasu, koji se prostire paralelno sa istočnom granicom SR Nemačke, do dubine od 100 km živi danas 17,3 miliona stanovnika, a do dubine od 200 km — 41,8 miliona.

Međutim, osim »odbrane u prednjem graničnom pojasu«, SR Nemačka je isto tako zainteresovana i za sledeća tri načela: prvo, za prisustvo međunarodnih, mešovitih snaga na njenoj teritoriji, što znači da agresor u srednjoj Evropi treba još od samog početka agresije da naiđe na otpor najvećeg broja NATO-jedinica; drugo, za načelo integracije, tj. još u miru treba da postoji zajedničko komandovanje — preko višenacionalnih komandi i štabova, zajedničko operativno planiranje, a u ratu još i zajedničko operativno rukovođenje; i, treće, za načelo uzdržavanja od upotrebe taktičkog nuklearnog oružja.

U pogledu ovog trećeg načela potrebno je citirati »Belu knjigu 1970«: »U vezi sa činjenicom da su i snage Varšavskog ugovora naoružane taktičkim nuklearnim oružjem, treba istaći da to oružje predstavlja danas sredstvo međusobnog zastrašivanja, kojeg se nijedna strana ne odriče. Ako se ono upotrebi u ratu, tada treba računati s tim da će se to oružje, zbog svog sve razornijeg dejstva, koristiti samo u izuzetnim slučajevima, pa i tada vrlo restriktivno i selektivno.«

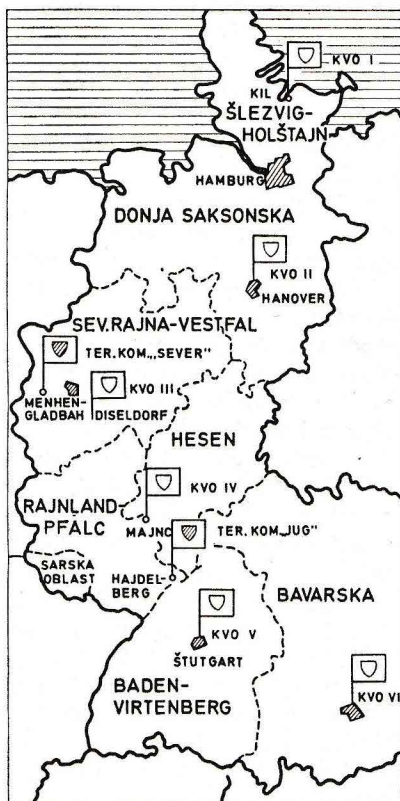
O tome kakvi su izgledi i kako treba izvoditi operativna dejstva u »prednjem graničnom pojasu« dao je svoje mišljenje generalni inspektor Bundesvera, general de Mazijer: »Protiv napadača koji raspolaže velikim brojem snažnih operativnih jedinica, tj. jakim oklopnim jedinicama sposobnim da ostvare duboke prodore, jakim vazdušnodesantnim snagama pogodnim za operativnu upotrebu na velikim dubinama, i sve to podržano jakim jedinicama taktičkog vazduhoplovstva — statična odbrana sa naše strane ne bi imala nikakvog izgleda na uspeh. Branilac bi u tom slučaju mogao da zadrži slobodu operativnog dejstva samo ako bi primenio pokretno operativno rukovođenje i pokretna dejstva. Slabost u konvencionalnim snagama mogli bismo otkloniti samo većom pokretljivošću operativnih dejstava. Elementi ovakvog dejstva jesu čvrsto držanje određenih zemljišnih rejona — značajnih u operativnom smislu i pogodnih za odbranu, sa jedne, i taktički protivnapadi, s druge strane. Ovi poslednji imaju za ovu vrstu operativnih dejstava najveći značaj i izgled na uspeh«.

U okviru teritorijalne odbrane, koja se izvodi pozadi određene borbene zone, treba, po mišljenju autora, izvršiti sledeće zadatke: obezbediti operativnu slobodu svim NATO-snogama koje se nalaze na teritoriji SR Nemačke; podržavati, odnosno snabdevati ljudstvom i materijalom sve jedinice Bundesvera; obezbediti sanitetsku i zdravstvenu službu, kao i vojno-polijsku službu i zaštitu. Da bi se svi ovi zadaci mogli sprovesti potrebno je blagovremeno, još u vreme mira, obezbediti sistem nacionalnog komandnog aparata i jedinice teritorijalne odbrane. Ovakav komandni aparat bi trebalo da sprovede odbrambene pripreme koje bi omogućile opstanak zemlje i u onim kriznim situacijama dok NATO-snage još ne stupe u dejstvo. Taj aparat bi trebalo svakog trenutka da pruža saveznoj vladi potrebne informacije kako bi ova mogla da donosi odgovarajuće odluke. Stvaranje nacionalnog komandnog aparata i jedinica teritorijalne vojske je već počelo i u toku sledećih nekoliko godina ono treba da se potpuno završi.

Formacija teritorijalne vojske. Na čelu nacionalnog komandnog aparata, ističe autor, stoji Komanda teritorijalne odbrane (KTV) koja se na-

lazi u sastavu saveznog ministarstva odbrane u Bonu. Ovoj komandi potčinjene su: Teritorijalna komanda »sever« sa sedištem u Menhengladbahu i Teritorijalna komanda »jug« sa sedištem u Hajdelbergu, zatim 6 komandi vojnih oblasti (WBK) i to: KVO I u Kilu za pokrajinu Šlezvig-Holštajn i grad Hamburg (teritorije vojnih oblasti se poklapaju sa teritorijom pojedinih saveznih pokrajina), KVO II u Hanoveru za pokrajinu Donju Saksoniju i Bremen, KVO III u Diseldorfu za pokrajinu Severnu Rajnu i Vestfal, KVO IV u Majncu za pokrajinu Heseni, Rajnland-Pfalci i Sarsku oblast, KVO V u Štutgartu za pokrajinu Baden-Virtemberg i KVO VI u Minhenu za pokrajinu Bavarsku. Komandama vojnih oblasti (WBK), zavisno od veličine njihove teritorije, potčinjeno je tri do šest komandi odbrambenog područja (VBK), a ovima, opet, različit broj komandi odbrambenog okruga (VKK).

Svaka od pomenutih šest komandi vojnih oblasti ima pod sobom manji broj aktivnih jedinica teritorijalne vojske i po jednu veću, pokretnu mešovitu jedinicu, tzv. »zaštitnu komandu«. Ova »zaštitna komanda« sastoji se od štaba, štabne čete, remontne čete, čete za snabdevanje, pet nastavnih centara i većeg broja mobilizacionih (kostur) jedinica. U formacioni sastav svih pet nastavnih centara ulaze: dva lovačka bataljona (svaki bataljon ima štab, štabnu četvu, četvu za snabdevanje i četiri lovačke čete), inžinjerijski bataljon (od 2 čete), jedna protivoklopna četa (sa 16 protivoklopnih samohotki) i jedna minobacačka četa (sa 18 minobacača 120 mm na oklopnim transporterima M-113). Brojno stanje »zaštitne komande« iznosi u miru 2.500 ljudi, i to aktivnih oficira i podoficira, kao i vojnika koji se nalaze na odsluženju vojnog roka. Na oglaš mobilizacije se od »zaštitne komande«, popunom vojnicima iz rezerve, stvaraju dva lovačka puka (od kojih svaki ima po dva lovačka bataljona, po jednu protivoklopnu i po jednu minobacačku četvu), jedan inžinjerijski bataljon (od 3 čete), jedna ABH-četa i jedan bataljon za snabdevanje. Brojno stanje ovako stvarene jedinice (po oglaš mobilizacije) iznosi 6.000 ljudi.

Teritorije odbrambenih područja (VBK) i odbrambenih okruga (VKK) poklapaju se sa nižom administrativnom podelom saveznih pokrajina. Svaka komanda odbrambenog područja (VBK) treba, kada se završi formiranje čitavog nacionalnog komandnog aparata teritorijalne odbra-

ne, da ima pod sobom, pored svoje štabne čete, i po jedan motorizovani lovački bataljon. U vreme mira, ovaj bataljon je, u stvari, samo mobilizacijska (kostur) jedinica i on po formaciji ima: štabnu čet, čet, čet za snabdevanje, tri lovačke čete (svaka četa 3 voda sa po 4 odeljenja) i jednu tešku čet (koja se sastoji od jednog protivoklopnog, jednog minobacačkog i jednog protivavionskog voda). Naoružanje lovačke čete se sastoji od automatskih pušaka, automata, pištolja i ručnih bacača. Većinu motornih vozila ove čete treba da dobiju tek po oglasu mobilizacije i to popisom iz građanstva. Brojno stanje ovakvog motorizovanog lovačkog bataljona iznosi 800 ljudi.

svakoj komandi odbrambenog okruga (VKK) potčinjena je jedna štabna četa i veći broj četa za obezbeđenje. Ove čete za obezbeđenje ne postoje kao aktivne jedinice u vreme mira. To su, u stvari, mobilizacijske (kostur) jedinice koje se formiraju potpunom ljudstva iz rezerve tek po oglasu mobilizacije. Ove čete se po formaciji sastoje od dva motorizovana voda i dva nemotorizovana, odnosno posadna voda, kao i jednog odeljenja za snabdevanje. Oprema i naoružanje ovih četa su isti kao i kod lovačkih, ali da bi njihova pokretljivost bila što veća, dva motorizovana voda se popunjavaju motornim vozilima neposredno iz vojnih skladišta, a ne popisom iz građanstva. Brojno stanje čete za obezbeđenje iznosi 170 ljudi.

Ljudstvo iz rezerve, koje je po ratnom rasporedu raspoređeno u ovim četama za obezbeđenje, ističe dalje autor, ima kod sebe (kod svojih kuća) svu vojnu opremu i odeću koja mu po materijalnoj formaciji sleduje. Da bi ovo ljudstvo bilo što uvežbanije, ono se svake godine poziva na četrnaestodnevnu dopunsku obuku. To pozivanje na dopunsku obuku izvodi se slično onome kako bi to ljudstvo trebalo da popunjava čete i na oglas mobilizacije. Ono, naime, dobije poziv da se hitno javi na određeno zborište, i ljudstvo još kod svojih kuća oblači uniformu, uzima vojnu opremu koju ima kod sebe i hitno odlazi na određeno zborište. Zborišta su, gotovo uvek, u blizini vojnih skladišta u kojima se čuva ostalo njihovo lično, kao i zajedničko naoružanje i motorna vozila. Po izuzimanju naoružanja i motornih vozila iz skladišta, ovo ljudstvo odmah odlazi da po zadatku izvodi planirane vežbe. Zavisno od raspoloživih finansijskih sredstava, u Komandi teritorijalne odbrane u Bonu se svake godine, blagovremeno, planom predviđa koji će se procenat ljudstva iz rezerve pozivati na dopunsku obuku za narednu godinu.

Teritorijalna vojska SR Nemačke se danas, kako je to već ranije napomenuto, nalazi još uvek u fazi razvoja i ona po planu treba da ima ukupno: 6 »zaštitnih komandi«, 28 motorizovanih lovačkih bataljona i 300 četa za obezbeđenje. Do jeseni 1970. bilo je formirano: 2 »zaštitne komande«, 17 motorizovanih lovačkih bataljona i 170 četa za obezbeđenje.

Zadaci teritorijalne vojske. Najvažniji zadatak teritorijalne vojske SR Nemačke je da »obezbedi operativnu slobodu dejstva svim NATO-snagama koje se nalaze na teritoriji SR Nemačke«. Da bi teritorijalna vojska mogla da ispuni ovaj zadatak, ona treba da zaštiti pozadinsku prostoriju od protivničkih snaga koje su tamo iskrcane iz vazduha, sa mora, ili su se probile kroz front, ili koje su na bilo koji način ubačene u pozadinu. Jedinice teritorijalne vojske moraju, osim toga, da zaštite i obezbede i mnoge »osetljive tačke i objekte« u pozadini, u koje treba

ubrojati: vojna skladišta, centre veze, aerodrome, lansirne rampe za rakete, saobraćajne čvorove, industrijska preduzeća, razne energo-objekte, prehrambena preduzeća i skladišta, mostove, tunele i dr.

Svi ovi »osetljivi objekti« su, zavisno od njihovog značaja za odbranu i opstanak zemlje, podeljeni u pogledu obima i vrste zaštite na nekoliko stepena. Tako, ističe autor, neke od tih objekata treba »stalno i uvek braniti«, tj. od svakog protivničkog napada, neke treba »obezbeđivati«, odnosno u njihovoj blizini treba da se nalaze manje jedinice teritorijalne vojske radi njihovog obezbeđivanja do dolaska pojačanja, a neke, opet, samo povremeno »osmatrati i kontrolisati« — izviđačkim patrolama teritorijalnih jedinica. Kada je reč o ovoj poslednjoj vrsti zaštite »osetljivih objekata«, treba istaći da se čitava pozadinska prostorija stalno osmatra i kontroliše izviđačkim patrolama. Na osnovu saveznog ustava, zaštita »osetljivih objekata« i čitave pozadinske prostorije smatra se obaveznom.

Za mesnu zaštitu »osetljivih objekata« predviđene su čete za obezbeđenje, i to tako što nemotorizovani, posadni vodovi ovih četa štite ove objekte na mestu, dok njihovi motorizovani vodovi služe za »osmatranje i kontrolu« objekata, kao i za izvođenje aktivnih dejstava u rejonu koji je četi dodeljen za obezbeđenje.

Za »osmatranje i kontrolu«, kao i za izvođenje aktivnih dejstava na teritoriji odbrambenog područja (VBK), odgovorni su motorizovani lovački bataljoni. »Zaštitna komanda« odgovorna je prvenstveno za »osmatranje, kontrolu i zaštitu« na čitavoj teritoriji (uključujući i obalu) jedne vojne oblasti, odnosno za borbu protiv protivničkih snaga iskrcanih iz vazduha, sa mora ili na neki drugi način ubačenih na teritoriju vojne oblasti, za borbu protiv gerilaca i za podršku jedinica operativne vojske u kritičnim situacijama. Da bi pomenute borbene zadatke jedinice teritorijalne vojske mogle što bolje da obave, u poslednjih nekoliko godina izveden je veći broj vežbi i manevara, bilo u sklopu vežbi i manevara operativnih jedinica Bundesvera ili samostalno.

Iskustva sa vežbi i manevara. Prilikom pozivanja na vežbu rezervista koji imaju ratni raspored u jedinicama teritorijalne vojske, oko 25% pozvanih nije se odazivalo, pravdajući to razlozima koji su ih i zvanično oslobađali od vojnih vežbi. Pretežan razlog za to izostajanje bila je bolest. Iz ovoga je izvučen zaključak da ako, za predstojeću vežbu ili manevar, treba neku jedinicu teritorijalne vojske popuniti do punog brojnog stanja, onda je potrebno pozvati mnogo veći broj rezervista, kako bi se ovaj gotovo stalni manjak od 25% nadoknadio.

Kao značajan nedostatak, odnosno slabost, zapaženo je da je veliki broj rezervista, posle završene službe u stalnom kadru i prebacivanju u rezervu, pogrešno vođen po specijalnostima u svojim mobilizacijskim kartonima. Zbog toga se prilikom kasnijeg pozivanja na vojnu vežbu nije u potpunosti moglo da zadovolji načelo »pravi čovek na pravom mestu«. Tako se, na primer, dešavalo da je znatan broj rezervista u teškim četama lovačkih bataljona bio raspoređen za poslužioce na pt-oruđima, a za vreme služenja redovnog vojnog roka ovi su rezervisti bili poslužioci na teškim haubicama ili na nekom drugom oruđu — samo ne na pt-oruđima.

Isto tako, priličan broj ljudi zaposlenih na železnici, u električnim centralama, u radio-stanicama i drugim značajnim objektima, koji po svim propisima moraju u slučaju rata i mobilizacije da ostanu na svojim duž-

nostima, odnosno tu bi im trebalo da bude ratni raspored, dobili su ratni raspored u jedinicama teritorijalne vojske. Tako su ti ljudi, posle dobijanja poziva, napuštali svoje dužnosti i odlazili na vežbu, što je železnicu, poštu, radio-stanice ili neke druge značajne objekte lišavalo ljudi neopodnoh za rad.

Prilikom uzimanja za vežbu motornih vozila iz građanstva, radi popune jedinica teritorijalne vojske, pokazalo se da je veliki broj tih vozila bio u kvaru, u slabom tehničkom stanju ili je kasno stizao na vežbu. U ovakvim slučajevima, a da bi jedinice teritorijalne vojske mogle da krenu sa svojim ljudstvom na vežbu, morala su se izdavati naknadna naređenja i motorna vozila za takve jedinice uzimati iz vojnih skladišta. Iz ovoga je izvučen zaključak da se još u vreme mira mora sprovoditi redovna kontrola nad tehničkim stanjem motornih vozila koja, po popisnim kartonima, treba da popunjavaju jedinice teritorijalne vojske.

Zapaženo je, ističe dalje autor, da mnoge jedinice teritorijalne vojske imaju veoma slabo ili nikakvo protivavionsko naoružanje. Zbog relativno malog kalibra ili malog dometa protivavionskih mitraljeza, takve jedinice nisu imale dobru protivavionsku zaštitu.

Dosadašnje vežbe i manevri su pokazali da su rejoni dodeljeni četama za obezbeđenje bili suviše veliki, tako da one nisu mogle da zaštite sve »osetljive objekte« u dodeljenim rejonima. Iskustvo sa tih vežbi je pokazalo da četa za obezbeđenje može da obezbeđuje najviše 10 do 12 »osetljivih objekata«, i to po stepenima obezbeđenja: 1—2 objekta kada ih treba »braniti«, 3—4 objekta kada ih treba »obezbeđivati«, a 4—6 objekata kada je u pitanju samo »osmatranje i kontrola«. Uspeh pojedinih vežbi jedinica teritorijalne vojske SR Nemačke zavisio je u velikoj meri i od njihove saradnje i sadejstva sa jedinicama civilne zaštite, odnosno sa vatrogasnim jedinicama, pomoćnim tehničkim jedinicama, jedinicama Crvenog krsta i jedinicama policije.

M. Đ.